

TALOUSNEUVOSTO

16.11.2011

Kokousmuistio 6/2011

Aika 16.11.2011 klo 8.00–9.00

Paikka Valtioneuvoston juhlahuoneisto

Läsnä Katainen Jyrki, puheenjohtaja
Arhinmäki Paavo
Fjäder Sture
Gustafsson Jukka
Ihalainen Lauri
Järventaus Jussi
Marttila Juha
Niinistö Ville
Penttilä Risto E.J.
Pukkinen Mikko
Urpilainen Jutta
Virkkunen Henna
Kaltio Maarit (at)
Moisio Antti (at)
Nummikoski Velipekka (at)
Sailas Raimo (at)
Santamäki-Vuori Tuire (at)
Sinko Pekka (s)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 todeten aiheena olevan ”julkisten palveluiden tuottavuus”. Aiheesta alustaa tutkimusjohtaja Antti Moisio Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta. Valmistellun kommenttipuheenvuoron käyttää valtiosihteeri Tuire Santamäki-Vuori valtiovarainministeriöstä.

Ennen varsinaista kokousasiaa pääministeri kommentoi Euroopan ajankohtaista taloustilannetta. Italian ohella rahoitusmarkkinoiden huomio on viimepäivinä kohdistunut lisääntyvässä määrin Ranskaan. Eilen myös Hollannin ja Suomen valtiolainojen korot nousivat hieman sijoittajien pyrkiessä vähentämään euroalueen painoa salkuissaan. On liian aikaista sanoa onko kyse vain tilapäisestä markkinailmiöstä vai pysyvämmästä riskilisän noususta. Joka tapauksessa myös parhaimman luottoluokituksen omaavien maiden tuotto-odotuksissa on tapahtunut liikehdintää.

2 Julkisten palveluiden tuottavuus

Antti Moisio esitteli sihteeristön tilaaman julkisen sektorin tuottavuuden mittaamista ja seurannan kehittämistä koskevan raportin keskeisiä havaintoja ja suosituksia (liite 1). Toimeksiannon taustalla oli tarve kartoittaa olemassa olevat julkisen sektorin tuottavuuskehityksen seurantaan soveltuvat aineistot sekä tehdä ehdotuksia tiedonkeruun kehittamisestä ja kokonaan uusien aineistojen keräämisestä.

Luotettavan tuottavuusseurannan näkökulmasta keskeinen ongelma on toimipaikka- ja asiakaskohtaisen tiedon saatavuus. Myös kuntapalveluiden monimuotoisuus ja jähmeät käyttöluopaprosessit vaikeuttavat tuottavuuden seurantaa. Eri palvelusektorien välillä on huomattavia eroja tuotos- ja vaikuttavuustiedon laadussa. Erikoissairaanhoidossa tuotetaan paljon korkealaatuista potilastason tietoa, mutta tietoa ei hyödynnetä täysimääräisesti tuottavuusseurannassa. Perusterveydenhuollossa ja sosiaalipalveluissa aineistotilanne on heikompi, joskin uusien rekistereiden myötä paranemassa. Koulutuspalveluissa tilanne vaihtelee koulutusalaan riippuen, oppimistuloksista ei ole kattavia tietoja.

Raportti sisältää joukon ehdotuksia, joilla julkisten palveluiden tuottavuusseurannan aineistopohjaa voitaisiin kehittää. Keskeisinä kehityskohteita ovat toimipaikka- ja asiakaskohtaisen tiedon saatavuuden parantaminen, Tilastokeskuksen tuottavuustilaston kehittäminen, laatu- ja vaikuttavuusindikaattoreiden kytkeminen tuottavuustutkimukseen sekä koulutuspalveluita koskevien tuottavuusaineistojen kehittäminen. Jälkimmäiseen liittyen mainitaan yhtenä konkreettisenä keinona yhteismitallisen tasokokeen käyttöönotto peruskoulussa.

Tuire Santamäki-Vuori totesi julkisen sektorin tuottavuuden seurannan olevan tärkeää sekä koko kansantalouden että julkisen talouden näkökulmasta. Perinteisen tuottavuusmittauksen haastavuutta ja kehittämistarvetta julkisella sektorilla korostaa sen antama kuva voimakkaasti alentuneesta tuottavuudesta. Toisaalta uusien aineistojen kehittämisessä ja keräämisessä on syytä edetä maltilla: kaikkea tietoa ei kannata kerätä. Ehdotettu toimipaikka- ja asiakaskohtaisen tiedon kerääminen edellyttää mittavaa resursointia ja samalla tarpeettoman tiedonkeruun karsimista.

Santamäki-Vuori korosti tarvetta laajentaa tuottavuustarkastelua käsittämään myös palvelujen laadun, vaikuttavuuden sekä tuloksellisuuden edellytykset eli organisaation henkisten voimavarojen hallinnan ja kehittämisen. Myös käytettävien käsitteiden selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen on tärkeää. Valtion virastoille ja kunnille tulisi laatia nykyistä tarkemmat tuloksellisuuden arviointia koskevat menettelytapohjeet.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia näkökohtia ja kysymyksiä:

- Hidas tuottavuuskehitys on tuoreiden havaintojen valossa myös yksityisen sektorin ja siten koko talouden ongelma. Tuottavuuden nostamisessa ei ole kyse vain henkilöstön määrän supistamisesta vaan ennen kaikkea uuden teknologian järkevästä hyödyntämisestä sekä johtamisen ja henkilöstön kehittämisestä.
- Onnistuessaan julkisten palveluiden tuottavuuden kohottaminen olisi tehokas tapa supistaa julkisen talouden kestävyysvajetta. Laskelmien mukaan jo 0,25 prosentin vuotuinen tuottavuuskasvu hyvinvointipalveluissa pienentäisi kestävyysvajetta yhdellä prosenttiyksiköllä. Kuntarakenneuudistus on tuottavuuskehityksen kannalta avainasemassa.
- Julkisen sektorin työn tuottavuutta on välttämätöntä nostaa myös siitä yksinkertaisesta syystä, että nykyisellä tuotantorakenteella työvoimaa ei muutoin tulevaisuudessa riitä muun tuotannon tarpeisiin. Tulevaisuudessa julkisen sektorin on saatava aikaan nykyistä suurempi tuotos nykyistä pienemmällä henkilöstöllä.

- Julkisen tuottavuuden mittaamisen periaatteellisista edellytyksistä on käyty pitkään melko hedelmätöntä keskustelua. Osassa julkisia palveluita tuottavuutta on voitava mitata ja seurata pitkälti samaan tapaan kuin yksityisellä puolella. Osassa palveluita asetelma on haastavampi ja edellyttää mm. vaikuttavuusnäkökulman huomioon ottamista.
- Tuottavuuden tavoitteisiin ja seurantaan liittyvää "käsiteviidakkoa" ei pitäisi laventaa, koska se ohjaa helposti huomion väärään suuntaan ja tarpeettomiin detaljeihin.
- Ratkaisua tuottavuusongelmiin tulisi hakea pragmaattisin toimin mm. madaltamalla ja poistamalla kuntien välisiä raja-aitoja palvelutuotannossa. Tulevaisuudessa tehtäviä täytyy myös entistä selkeämmin priorisoida. Tuottavuustiedon keräämisellä ei pidä lisätä tarpeetonta byrokratiaa.
- Kuntatasolla järkevien ja tuottavuutta edistävien ratkaisujen esteenä on usein puutteellinen tietämys toiminnan todellisista kustannuksista, joissa myös pääomakulut on asianmukaisesti huomioitu.
- Kuntien välillä tietopohjan vertailtavuus on usein huono. Ongelmaan pyritään löytämään ratkaisuja hallitusohjelman mukaisesti.
- Olisi tärkeää, että tuottavuus- ja vaikuttavuusseuranta kattaisi kokonaisen palveluketjun siten, ettei tuottavuutta nostettaisi siirtämällä tehtäviä ja kustannuksia ketjun eri osiin. Myös asiakaspalutteen ja käyttäytymisvaikutusten huomioon ottaminen vaikuttavuusarvioinnissa on tärkeää.
- Tasokokeiden tuominen perusopetukseen voisi kehityskelpoinen ajatus. Sen tehokas hyödyntäminen tuottavuusseurannassa saattaisi kuitenkin edellyttää tasokokeita myös perusopetuksen alkuvaiheeseen. Näihin on perinteisesti suhtauduttu varauksin.

4 Kokouksen päättäminen

Seuraava kokous pidetään keskiviikkona 14.12.2011. Aiheena on tuolloin "Euroopan taloustilanne ja Suomi". Pääministeri päätti kokouksen klo 9.00.

Pekka Sinko
pääsihteeri